

MARTINUS DANIELS PARTIZAAN

10 september 1921 - geëxecuteerd in Paal op 14 augustus 1944

We willen graag de jongeman herdenken, die op het einde van de Tweede Wereldoorlog in Tervant standrechtelijk geëxecuteerd werd door leden van de 'Zwarte Politie' die hun hoofdkwartier hadden in Tessenderlo. Hij heeft geen grote verzetsdaden gepleegd, maar hij legde zich zeker niet neer bij de Duitse bezetting van België.

Dank zij de schets die de rijkswacht van Beringen voegde bij haar PV, hebben we de plaats van zijn executie kunnen lokaliseren. Hierdoor weten we dat de moord zich afspeelde op het grondgebied van Paal / Tervant, op enkele meters van de gemeentegrens met Oostham.

Martinus Daniels wordt geboren in Neerpelt op 10 september 1921. Hij woont met zijn ouders op de Hasseltsestraat 45 in Beringen. Hij is nog niet dienstplichtig bij het uitbreken van de Tweede

Wereldoorlog maar hij geeft gevolg aan de oproep van de Belgische regering om zich te melden als 'recruteringsreservist' om eventueel het Belgisch leger te versterken. Hij vlucht tot in Frankrijk en komt terug naar huis na de overgave van België. Vanaf 10 juni 1940 werkt hij in de mijn van Beringen.

Het is moeilijk om van je jeugd te genieten wanneer er voedselrantsoenering is (een jongeman heeft altijd eetlust), wanneer de straten 's avonds volledig moeten verduisterd zijn, er geen kermis mag gevierd worden, de cafés om elf uur 's avonds moeten sluiten... Nee, de Duitse troepen zijn echt niet welkom bij de overgrote meerderheid van de bevolking.

Tinus is niet gesteld op de grijze uniformen van de Duitse Wehrmacht en nog minder op de zwarte uniformen van de mannen van de Zwarte Brigade, Vlamingen die zich in dienst stellen van de Duitsers. Samen met een hele groep jongeren willen ze eens tonen dat ze het niet eens zijn met de Duitse bezetters en hun knechten. Ze richten een vriendenclub op van jongeren die op een *Belgische*, vrije manier willen leven.

de CLUB DER PATRIOTTEN

Op 5 juni 1941 organiseren de jongeren een grote actie: ze vertrekken met de fiets vanuit Leopoldburg en Beringen-Mijn naar Tessenderlo: daar zullen ze een grote patriottistische vergadering houden in café Mangelschots, waar ze welkom zijn. Later zal blijken dat die café ook een ontmoetingsplaats was voor leden van het verzet. Ze willen tonen, zoals ze het zelf zeggen:

“...dat de jongeren onbevreesd in onze rangen oprukken en het hoofd bieden aan al wat Duitsch en Zwart is...”

De vergadering zou doorgaan onder de mom van een sportmanifestatie. Een van de deelnemers getuigt achteraf:

“Met een 80tal leden vertrok ik vanuit Beringen-Mijnen per fiets. Op kop van de stoet reed Martinus Daniels met een grote Belgische vlag.

We zijn door Kwaadmechelen getrokken. In café het Tonneke aldaar stonden verschillende ‘zwarten’: het waren Peeters Xavier, lid van de DeVlag en van de Zwarte Brigade alsook Van Hoof André, beiden van Leopoldsburg. (...) Onderweg hebben we de eer nog bewezen voor eenige Belgische soldaten die langs den weg begraven lagen. Dan zijn we op Tessenderlo

afgetrokken. Slechts eenige minuten na onze aankomst, kwam de Feldgendarmerie aangestoven in gezelschap van Zwarte Brigademan Van Hoof, in kledij en met een karabijn. Deze heeft er verschillende jongens mee geslagen... Meerdere hebben het te verduren gehad. Een grote partij is kunnen gaan lopen gaan en een 40tal anderen werden met mij aangehouden en overgebracht naar de gendarmerie, waar onze eenzelvigheid opgeschreven werd.

En Tinus?

“De vaandeldrager Martinus Daniels van Beringen heeft tot ’s nachts in het koren gezeten met onze vaan”

Na een grondig onderzoek en ondervraging... werd het grootste gedeelte van ons in vrijheid gesteld. Een 5-tal man moesten blijven en deze moesten turnoefeningen doen onder toezicht van Van Hoof, die ons in bedwang hield met zijn geweer. Enkelen van ons werden eveneens mishandeld

14 augustus 1944:STANDRECHTELIJKE EXECUTIE

Op 10 augustus 1944 wordt Dominicus Vanderbiesen door twee of drie weerstanders in Beverlo doodgeschoten terwijl hij met zijn fiets naar zijn werk op de mijn rijdt.

Ook op 27 juni 1944 was al eens op hem geschoten. Toen werd hij getroffen door een kogel in de rechterarm maar kon hij toch terugschieten en namen de weerstanders de vlucht. Bij de schietpartij werd wel een andere mijnwerker, Casimir Beyns uit Kwaadmechelen, door een verdwaalde kogel getroffen in de bil. Door gebrek aan zorgen bloedde hij dood.

Vanderbiezen is niet zomaar een toevallig slachtoffer van het verzet hij is ter dood veroordeeld door de geheime rechtbank van de partizanen. Hij is niet alleen lid van de Zwarte Brigade, hij is ook een van de vier *vertrouwensmannen* van de Duitse Bergbau op de mijn van Beringen, die de productie van steenkool controleert en mogelijke sabotage door de mijnwerkers verklikt. Zijn echtgenote wordt in de buurt aanzien als een gevaarlijke verklikster..

In een notaboekje dat wellicht toebehoord heeft aan de Duitser Richter, de chef van de Sicherheitspolizei, zeg maar de gestapo in Hasselt, wordt de moord kort vermeld (in Duits potloodschrift):

"...gisterenavond Dominicus Vanderbiesen doodgeschoten is op ongeveer 200 meters van zijn woning, door twee of drie onbekende daders, waarschijnlijk dezelfde die gisteren het postkantoor van Koersel geplunderd hebben en 56000 frank meegenomen..."

Op 14 augustus wordt Vanderbiezen begraven in de kerk van Beringen-Mijn, vermits de kerk van Beverlo nog niet hersteld is na het bombardement van 12 mei 1944 op de Zeventig Zillen, de Zuidstraat.

De bevolking houdt zich afzijdig, alleen enkele tientallen mannen van de Zwarte Brigade begeleiden de kist. Onder hen zijn wel Theo Brouns, de gouwleider van het VNV in Limburg en Lode Huygen, provinciaal commandant van de Zwarte Brigade. Twee van de rouwenden zijn gewapend met een mitraillette, om de aanwezigen te beschermen.

Komend uit de richting van Beverlo trekt de stoet naar Beringen-Mijn. Voorbij de spoorwegbrug, aan de rechterzijde van de weg, staat het huis van dokter Deferme...

Tinus Daniels gaat precies die morgen naar dokter Deferme in Beringen-Mijn. Hij heeft, zoals veel koolputters, last van zweren. Vermits de dokter nog bezig is met een andere patiënt, wacht Daniels buiten zijn beurt af, op de dorpel van de voordeur. Daar zit trouwens ook al Camps, een andere mijnwerker, te wachten. Na de oorlog blijkt dat hij van zijn sectieoverste bij het Geheim Leger de opdracht heeft gekregen om *"na te gaan welke personen de lijkstoet volgden."* De lijkstoet komt voorbij... Daniels en Camps vertikken het van recht te staan en het lijk te groeten...

VNV- burgemeester Moons van Koersel stapt mee op in de stoet en ziet de mannen zitten. Hij gaat onmiddellijk naar Raymond Peeters, de leider van de Zwarte Politie van Tessenderlo en zegt: *Die twee moet ge aanhouden...* Enkele leden van de groep laden hun geweer, verlaten de rouwstoet, omsingelen het huis en pakken Camps en Daniels op. Ze moeten nog even meelopen in de

begravenisstoet en dan worden ze naar Beverlo-
dorp gevoerd, waar het Vlaamsch Huis gevestigd
is, de verzamelplaats van de 'zwarten'. Daar
worden ze gefouilleerd en duchtig afgeslagen met
de gordelriemen (praktisch, altijd bij de hand en
met zware ijzeren gesp). Nadien worden ze
opgesloten in het varkenshok.

Pas bij een tweede 'verhoor', of beter: afranseling,
merkt iemand de ringen op van Daniels: hij draagt
twee aluminium ringen met ingekerfd... in de ene
een ster, in de andere een hamer en sikkel. Dit
betekent zijn doodvonnis. Hij heeft goed zeggen
dat hij die ringen in de mijn gekregen heeft van een
Russische krijgsgevangene. Wellicht bracht hij
regelmatig enkele sneden brood mee voor de
krijgsgevangenen die opgesloten zaten in het
gevangenenkamp van Beringen (later genoemd: het
Baltisch kamp)...

Daniels wordt opnieuw mishandeld, deze keer zo
erg dat de echtgenote van de cafébaas, die ziek in
bed ligt, het niet langer kan aanhoren en aan haar
man vraagt om dat gehuil te doen stoppen.

Toevallig is twee dagen eerder in Tessenderlo een
politiegroep van het VNV aangekomen, die
voordien in Tongeren gekazerneerd was. Hun taak

is officieel om de streek te verlossen van het 'terrorisme', waarmee ze de Weerstand bedoelen. In feite proberen ze in de eerste plaats August Convens op te pakken, commandant van de partizanen. Op zijn hoofd, dood of levend, hebben de Duitsers de som van 300000 frank gezet... een fabelachtig bedrag voor die tijd.

Voor de begrafenis van Vanderbiesen zijn een tiental leden van de VNV-politiegroep Tessengerlo naar Beverlo gekomen: sommigen zijn in uniform in de begrafenisstoet aanwezig, vier anderen in burger zijn rechtstreeks naar het Vlaams Huis in Beverlo gereden (met de opdracht om Convens op te sporen).

Na de ontdekking van de twee ringen is het voor Peeters duidelijk: Daniels is een "terrorist" en moet nog diezelfde dag geëxecuteerd worden. Een proces is niet nodig.

Hij geeft aan Vandersteegen, Borgermans, Snijders en Vanhoof, de vier mannen in burger, het bevel om Daniels te executeren. Peeters tekent nog een plannetje waar de executie ongestoord kan

plaatshebben en noteert op een papiertje enkele vragen, die ze vooraf aan Daniels nog moeten stellen. Daniels zelf is niet op de hoogte en zal gedwee meerijden met de vier ZB-mannen naar... zijn plaats van executie.

Borgermans, een van de leden van de VNV-politiegroep, wordt na de oorlog opgepakt. Hij vertelt tijdens zijn verhoor:

“We zaten met ons vieren in de keuken (van het Vlaams huis), toen Peeters en Brouns Theo binnengekomen zijn; Peeters heeft ons dan opdracht gegeven met dien jongen weg te rijden en hem dood te schieten. Ik heb dan geprotesteerd, zeggende dat wij daarvoor niet den Inzet (noot: de VNV-politiegroep) hadden vervoegd, waarop Brouns of Peeters gezegd hebben dat bevel bevel was en dat we anders zelf kapot geschoten werden nog voor den avond...”

Gouwleider Brouns is, zoals naar gewoonte, aanwezig bij de begrafenis van een Zwarte Brigademan. Het is opmerkelijk dat hij niets ondernomen heeft om de standrechtelijke executie van een jonge mijnwerker te beletten.

Tinus Daniels wordt, vergezeld van de vier mannen, met de fiets zozegd naar Tessengerlo gevoerd. In Tervant slaan ze een zijweg in en...

Nadat de vier ZB-mannen Daniels geëxecuteerd hebben, keren ze terug naar het Vlaams Huis en beginnen zij aan hun '*gewone werk*': ze stellen ze zich verdekt op langs de route die Convens zou volgen. Helaas/ gelukkig komt Convens die dag niet opdagen. De kans is groot dat hij door medestanders getipt is van de aanwezigheid van zoveel Zwarte Politie...

Bij hun aanhouding na de oorlog loochenen de vier dagenlang dat zij ook maar iets afweten van het lot van Martinus Daniels. Op dat ogenblik is zijn lichaam nog steeds niet teruggevonden. De rechercheurs leggen de leden van de VNV-politiegroep dagenlang op de rooster, confronteren hen met elkaar en ontdekken onwaarheden in hun verhaal. Albert Vandersteegen is de eerste die door de mand valt. Uiteindelijk bekent hij:

"Ik kan thans van de zaak van Beverloo niets meer loochenen. Ik heb van kort bij het neerschieten van den jongen die u Daniels noemt, bijgewoond. (...)

Ik heb van Peeters het bevel gekregen van met een der twee gevangenen weg te gaan. Samen met Borgermans, Snijders en Van Hoof ben ik dan met de gevangene weggereden. Snijders en Vanhoof reden voorop. Ik volgde met Borgermans met tusschen ons de gevangene. We zijn gereden tot op eene eenzame plaats waar veel kreupelhout staat. Vanhoof ofwel Snijders heeft dan gezegd dat we moesten afstappen. Ze hebben dan enkele oogeblikken met die jongen gesproken, (...) Ik stond ongeveer 5 meter van hen af en wendde het hoofd om, omdat ik niet zien kon wat er ging gebeuren, want Peeters had gezegd dat die jongen een bandiet was en moest doodgeschoten worden. Het staat me voor dat ik die jongen nog heb hooren bidden. Ik heb dan twee of drie schoten gehoord, van wie kan ik niet zeggen. Zij stonden gedrieën naast mekaar, op ongeveer één meter van het slachtoffer af. Het slachtoffer heeft niet meer geschreeuwd, het moet op den slag dood zijn geweest. Toen die jongen daar lag, heeft er zich niemand meer om hem bekommerd. Niemand van de mannen is nog bij hem geweest.

(...)

Ik kan niet zeggen waarom die jongen doodgeschoten werd. Ik heb het bevel gekregen van Peeters en ik heb dit bevel uitgevoerd. Alle opdrachten gingen uit van Peeters. Vanop de plaats van de moord zijn we onder ons gevierden terug gereden naar het Vlaamsch huis te

Beverlo. (...) We zijn dan overeengekomen over die zaak te zwijgen."

Ook kompaan Borgermans houdt lang vol dat hij volledig onschuldig is. Pas nadat de speurders hem een gedeelte van de verklaring van Vandersteegen (zonder deze te noemen) voorlezen, gaat hij over tot volledige bekentenis:

Ik wil u thans de volledige waarheid en de juiste toedracht van en moord op Daniels Martinus verhalen: Die morgen (...) moesten we in burger naar de begrafenis gaan om Convens aan te houden (...) Er was aan Peeters een premie beloofd als hij Convens kon aanhouden, van wie, weet ik niet. We zijn rechtstreeks onder ons gevierd naar het Vlaamsch huis gereden... (...)

Peeters gaf mij het bevel van met Daniels te vertrekken, nadat hij eveneens hetzelfde bevel had gegeven aan Van Hoof en Snijders. Peeters verklaarde ons daar ook dat Daniels moest doodgeschoten worden op een plaats die Peeters ons aanduidde. Peeters zegde ons dat die jongen een bandiet was die vele van onze mannen had neergeschoten. Ik weet niet of die jongen op de hoogte was van hetgeen hem te wachten stond (...)
We zijn met die jongen weggereden (...) Snijders voerde het bevel over den groep.

Daniels praatte gewoon met ons mee en probeerde niet te vluchten. We hebben ons dus naar die afgelegen plaats begeven. Sniijders wees ons den weg die hij van Peeters vernomen had.

Ter plaatse gekomen moesten we afstappen en werd Daniels door Sniijders het kreupelhout in gestuurd. Wij volgden alle vier. De jongen werd er door Sniijders ondervraagd nadat hij op zijn knieën was moeten gaan zitten... Sniijders vroeg inlichtingen aan Daniels over de weerstandsbeweging. Hij heeft hierop geantwoord maar ik herinner mij niet dat hij aan Sniijders inlichtingen heeft gegeven over de ondergrondsche bewegingen. Ik kan niet met zekerheid zeggen of Sniijders voor of tijdens het verhoor Daniels meedeelde dat hij zou doodgeschoten worden.

Nadat het verhoor afgelopen was waarvan Sniijders schriftelijke nota's nam, vroeg Sniijders hem of hij katholiek was, de jongen antwoordde van ja. Sniijders zegde hem het akte van berouw voor, hetgeen Daniels herhaalde.

Sniijders is dan achter Daniels komen staan, die nog altijd op de knieën lag en heeft ons alle drie het bevel gegeven van onze revolvers te trekken. Sniijders heeft ons dan met zijn revolver het teeken gedaan van op Daniels te schieten, terwijl hij een schot loste. Ik en Vanhoof schoten onmiddellijk na Sniijders, terwijl Daniels nog recht op zijn knieën zat. Daniels viel dan voorover en

*was op slag dood. Snijders trof hem in het achterhoofd,
ik weet niet juist waar ik hem trof.*

... Wij hebben niet naar de schotwonde gekeken.

*Snijders en Vanhoof trokken hem dan een paar meter
verder en legden hem in een struikgewas (...)*

*Vandersteegen stond naast mij maar heeft niet
geschoten...*

Enkele dagen later vraagt een van de andere
Zwarte Politie mannen wat er eigenlijk met Daniels
gebeurd is. Peeters geeft geen antwoord en daarop
zegt een andere in zijn plaats:

“Die zal wel nooit meer terugkomen.”

Peeters heeft dan gezegd dat hij de baas was in den
groep en dat er niemand anders iets te bevelen had.

Jozef Theys woont op honderd meter van de plaats
van de misdaad. Hij hoort de schoten, neemt zijn
mitraillette, komt naar buiten en ziet achter de
haag vier mannen voorbijrijden... met vijf fietsen.
's Avonds gaat hij op zoektocht en vindt het lijk.
Hij heeft in de eerste plaats schrik want hij vreest
represailles... hij trekt het lichaam verder de
struiken in en verstopt het in een ondiepe leemkuil.
In de woning van Theys ligt een heus
wapenarsenaal van de partizanen, die er regelmatig

vergaderen. Dat maakt het voor hem moeilijk om zijn ontdekking bekend te maken.

De volgende dag, op de feestdag van Half Oogst, gaat hij na de mis naar de pastoor van Beverlo om goede raad te vragen, maar de geestelijke weet het ook niet:

“Laat het lichaam maar liggen tot na de bevrijding. Dat zal wel niet lang meer duren...”

Vader Pieter Daniels gaat al snel op zoek naar zijn zoon. Het enige wat hij te weten komt, is dat zijn zoon aangehouden is. Ook na de bevrijding kan niemand hem op een spoor zetten. Tot uiteindelijk, begin juli 1945, elf maanden na de bevrijding, iemand hem de raad geeft om eens in Tervant bij een boer te gaan aankloppen.

Dan pas blijkt dat Theys het lichaam op dezelfde plaats heeft laten liggen: er liggen immers zowat overal nog lichamen voorlopig begraven en de boer dacht trouwens dat het een “zwarte” was...

De rijkswacht van Beringen wordt verwittigd en op 4 juli 1945 wordt het lichaam ontgraven, in aanwezigheid van een wetsdokter. Aan de hand van kledij en schoenen is het snel duidelijk dat het over Tinus Daniels gaat.

Op 8 juli 1945 bericht het Belang van Limburg op het eerste blad:

“in een boschje nabij Oostham werd nu pas het lijk ontdekt van den laatst achtergeblevene van Beringen, de politiek gevangene Daniels Martinus. Enkele weken voor de bevrijding werd hij door de Gestapo gesnapt aan de mijn. Nooit had men nog iets van hem vernomen...”

Vader Daniels beslist om zijn zoon te begraven in Beringen, bij de oud-strijders, als laatste oorlogsslachtoffer...

Op 9 juli 1945 heeft de lijkdienst plaats. Het Belang van Limburg is aanwezig:

“...onzen gevallen held, laffelijk neergeschoten door gestapo-beulen in de eenzaamheid van een bosje. Gansch Beringen had er aan gehouden hem een grootsche uitvaart te bezorgen,... schoolkinderen vormden een haag van de kerk tot aan het kerkhof...Op het kerkhof werd een lijkrede uitgesproken door den heer burgemeester (Vandergraesen).”

Met twee dagen tussenpauze pleegt de VNV-politiegroep van Raymond Peeters tijdens de laatste weken voor de bevrijding, twee wraakmoorden: de eerste in Millen bij Tongeren en de tweede in Paal. Deze laatste moord is beraamd

met de impliciete instemming van gouwleider Brouns.

Deze moord heeft, in de ogen van de Zwarte Brigademannen, nog een diepere betekenis. Dat kunnen we afleiden uit een verklaring van Joseph Camps, die samen met Tinus Daniels aangehouden werd. Hij is in de namiddag van 14 augustus 1944, nà Daniels, weggevoerd van Beverlo naar Tessenderlo. Zijn getuigenis geeft onbedoeld de geestestoestand weer van de mannen van de Zwarte Brigade:

“Ik herinner mij dat toen ik overgebracht werd van Beringen naar Tessenderlo (over de Zuidstraat), toen we gekomen waren aan de brug over het Albertkanaal, Peeters tegen zijn mannen gezegd heeft: “Mannen opgepast, hier is het gevaarlijk”. Ze hebben dan allen hun revolvers getrokken èn gewapend. (Immers,) eenige oogenblikken voordien was iemand over den weg gelopen...”

Vlakbij dezelfde kanaalbrug is inderdaad, op 18 juli 1944, VNV-burgemeester Ariën van Tessenderlo neergeschoten door drie weerstanders. Hij kwam met de fiets terug van Leopoldsburg en hij had twee Duitse soldaten bij zich als lijfwacht. Wanneer hij neergeschoten wordt, slaan de

soldaten op de vlucht. Als straf worden ze kort nadien naar het Oostfront gestuurd.

Peeters is er duidelijk van op de hoogte dat burgemeester Ariën in die omgeving neergeschoten is door het verzet, nauwelijks een maand voordien. Daarom heeft hij schrik om over de brug te gaan... Daarom moest Daniels in die buurt geëxecuteerd worden. Uiteindelijk vindt hij de dood op zowat 200 meter van de plek waar Ariën neergeschoten is...

We konden de executieplaats van Martinus terugvinden dankzij een schets die de rijkswacht van Beringen tekende. Daaruit blijkt duidelijk dat Tinus geëxecuteerd is op het grondgebied van Tervant – Paal, vlakbij het ‘driedorpenpunt’ Paal – Oostham – Beverlo. Onze zoektocht werd bemoeilijkt doordat de hoeve Theys afbrandde in de loop van 1945.

We kunnen besluiten dat Daniels niet geëxecuteerd is omwille van enige persoonlijke betrokkenheid bij de moord op Vanderbiesen, maar eenvoudigweg als wraakmoord... Peeters pronkte er regelmatig (maar ten onrechte) mee dat hij deel uitmaakte van

de Duitse Sicherheitspolizei, in feite was hij gewoon de leider van een moordcommando.

Het gemeentebestuur van Beringen heeft in 1945 haar verantwoordelijkheid opgenomen en Tinus een waardige begrafenis bezorgd.

Meer: in de notulen van de gemeenteraad van 31 juli 1945 lezen we onder agendapunt 17, aanvraag voor een bijzonder krediet:

“Gezien Daniels Martinus de eenigste inwoner is welke door de Duitschers werd vermoord.

Overwegende dat het schepencollege, als blijk van erkentelijkheid, besloten heeft dat de begrafenis kosten van dezen persoon, integraal door de gemeente zouden gedragen worden.(...)

Een som van 6000 frank in te schrijven in de begroting van 1945 onder artikel 248.6.”

Wij maken vandaag de herinnering aan Tinus terug levend, opnieuw met de medewerking van het gemeentebestuur van Beringen.